Nr. 53. Anulu XXX.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 8 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 21|9 Iuliu 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA

Transilvani'a.

Pop'a Martinutiu.

Abié apucase a me da tata-meu la o scolutia ungurésca in alu doilea anu, pre candu audisem mai anteiu in viéti'a mea sententi'a: Are se patia cá popa Martinutiu. Mai tardiu aflaiu din istori'a Transilvaniei cine a fostu acelu pop'a Martinutiu.

Ioanu Zapolya fundatorulu potestatii regesci in Transilvani'a pentru sine si urmasii sei murise in S. Sebesiu lovitu a dóu'a óra de guta in 21 Iuliu 1540 in etate de 53 ani, dupace primise scirea dela Bud'a, ca socí'a sa Isabel'a fiic'a regelui Poloniei Sigismundu I. ii nascuse unu fiiu pe Ioanu Sigismundu. Regele Zapolya apucase a'si face si unu testamentu, in carele numiea de tutori pentru copilasiu pe rudeni'a sa Petru Petroviciu si pe unu calugaru anume Georgie Martinuzzi, carele pe atunci apucase a se face episcopu la Oradea mare si se afla duesu la Constantinopole intr'o misione mare si uritiósa. Martinuzzi séu Martinusius precum ilu mai numescu scriitorii unguro-latinesci, fù rechiamatu indata, pentrucá se'si védia de nóu'a sa deregatoria.

Atacerile Transilvaniei si ale Ungariei pana in an. 1540 inca erá incurcate destulu, pentrucá avea a sufer'i: prin desele invasiuni turcesci si moldovenesci, prin resboiele dintre Zapolya si Ferdinandu si prin turburarile religiése. Dupa mórtea lui Zapolya acelessi afaceri se incurcara indoitu si intreitu.

Zapolya si imperatulu Ferdinandu I. amendoi cá regi pretendenti incheiesera in 24 Fauru 1538 la Oradea mare unu tractatu secretu, in puterea carui a Ioanu avea se remana rege preste Transilvani'a cu cateva comitate ale Ungariei pana susu catra Casovi'a, éra Ferdinandu se tiena restulu din Ungari'a pre catu nu se afla in manile turciloru, cum si Slavoni'a, Croati'a si Dalmati'a. Dupa mórtea lui Ioanu se tréca Ungari'a intréga la Ferdinandu, éra déca cela ar avé vrennu prunca, acesta se mostenésca domenele parintesci cu titul'a unui duce de Scepusu. Morindu Ferdinandu fara clironomi, regatulu se tréca la famili'a lui Zapolya; acesta inse aliantí'a cu turcii se o rupa si ambii regi se se scóle asupra lui Suleimanu.

Cu acelu tractatu secretu ambii regi incercasera a se insiela unulu pe altulu, a insiela si tiér'a si pe Sultanulu. Ci voivodii Transilvaniei Stefanu Mailatu din Fagarasiu si Emericu Balassa din Gioagiu aflandu acestea se revoltara, se inchisera in cetatea dela Fagarasiu si — rupenduo cu turcii se aruncara pe partea nemtiloru, chiamandu pe Ferdinandu in contra lui I. Zapolya, pe care ei ilu dechiarasera de tradatoru.

Éca in ce stare lasà I. Zapolya tiér'a nóstra la mórtea sa. Diet'a tierii nu voiá se scia de tractatulu secretu; Ferdinandu nu voia nici se audia de dreptulu tierii de a'si alege ca insasi pe regele; Isabel'a inca se tienea cu tóte bratiale de domni'a castigata prin barbatu-seu; Mailatu si Balassa le-ar fi placutu se remana ei voivodi deocamdata sub protectiunea lui Ferdinandu, dieu inse si pop'a Martinutiu isi pusese ceva in capu, precum se va vedé mai tardiu. Éra aristocrati'a? Acceasi erá stasiata in mai multe partite, in turcésca, nemtésca, Isabelena, calugaresca, mailatésca etc.

Dupa astrucarea lui Zapolya la Alba-Iulia boierii adunati acolo alesera si ei o regentia langa Isabel'a si copilasiu, constatóre totu din Petroviciu, Martinutiu si altreilea generalulu Valentinu numitu Turculu. In 29 Aug. se adunà si diet'a la Segisiór'a. Acésta se impacà cu Mailatu si Balassa, le lasà voivodatulu adica administratiunea tierii impreuna cu comand'a, éra pe frumós'a cocóna Isabela o recunoscù de „mam'a alesului rege Ioanu Sigismundu“ si cu atata o tramise frumosielu in resiedintia la Bud'a, éra pe pop'a séu acum episcopu Martinutiu ilu facù — ministru de finantia. In acelea timpuri a fi ministru de finantia insemná a fi totu ce vrei.

Pe temeiulu susu memoratului tractatu regatulu Transilvaniei trebuea se tréca la Ferdinandu I. Romanulu Mailatu inca intrigá totu in favórea austriaciloru. Martinutiu inse si Valentinu Turculu mersera la Bud'a cu Isabel'a, tramisera la Sultanulu pentru ajutoriu, éra intr'acelea sparara Bud'a cu tóta barbati'a si respinsera tóte asalturile generaliloru nemtiesci Fels si Roggendorf, pana ce in an. urmatoru 1541 ajunse si Sultanulu cu armat'a sa la Postea, de unde prin o apucatura perfida ocupà dela Isabel'a si cetatea Bud'a fara nici o versare de sange, éra pe nemti ii strica atatu de reu, in catu Ferdinandu I. era bunu bucurosu a primi dela Suleimanu macar Ungari'a cá daru, cá feudu, si a'i plati unu tributu de 50 mii pana la 100 mii galbini pe anu. Sultanulu inse chiamatu in tiéra de o femeia cá tóte femeile si de tutori ambitiosi si tradatori plini de ura asupra nemtiloru, tienendu consiliu cu pashii sei, decretà a tiené Ungari'a pe sam'a sa si a o prefáce in pashalice, éra regatulu Transilvaniei ilu lasà copilasiului Ioanu Sigismundu punendu'i tutori totu pe Martinutiu si pe Petroviciu, éra pe faimosulu Stefanu Verbóczi ilu facù jude supremu alu Ungariei.

Dupa acestea evenimente se escà intre nemti si turci unu resboiu blastematu, carele tienù alti siese ani, pana ce la 19 Iuniu 1547 se incheiè numai unu armistitiu ticalosu de cinci ani si acela cu conditiune, cá Ferdinandu se platésca lui Suliman cate 30 mii galbini pe fiacare anu.

In decursulu aceloru ani de resboiu Isabel'a cu fiiu-seu regisiorulu Ioanu Sigismundu si cu epitropii petreces in regatulu seu Transilvani'a, inse in cérta necurmata cu boierii tierii si mai alesu cu Martinutiu. Ferdinandu aflandu de acestea certe si scindu bine, ca elu nici odata nu va puté veni in posesiunea Ungariei, déca nu va posede si Transilvani'a, mai alesu prin midilocirea sasiloru si a ostorva romani conduai de Mailatu si de alti boieri mai totu romanesci incepù din nou a intriga pentru castigarea regatului Transilvaniei. In catu pentru pop'a Martinutiu cá epitropu si ministru de finantia, adica fac-totum, apoi elu in totu timpulu acela jucà role duple si triple; elu adica negotiá pe sub mana mereu cu Ferdinandu, tramitea totu pe sub mana soli si daruri la Sultanulu, éra pe sarmun'a Isabel'a o insielá cu totu felulu de minuuni, intr'acea totu elu adunà ne'ncetatu comori de bani pe sam'a sa, éra candu regin'a 'lu silia se arate socotelile tesaurului tierii, elu ii respunse: Nu esci dta regin'a, ci este coconasiulu, candu mari'a sa regele va fi maioreno, me va trage la dare de sama precum va asi MSa. Anii trecea si bani nu se mai vedea. Isabel'a 'si perde rabdarea si denuncia pe acelu Martinutiu intrigantu la Sultanulu. Acesta'i porunceste cá se arate socotelile tierii fara nici o amanare. Atunci Martinutiu aruncandu masc'a, fara a mai intreba pe regin'a in 8 Sept. 1549 incheie unu tractatu cu solii lui Ferdinandu, carii erá Salm si Herberstein, cu urmatórele conditiuni: Isabel'a cu fiiu seu se pérda Transilvani'a si in locu de acésta se primésca unu nimicu de ducatu Opoli'a in Silesi'a, cum si domenele remase dela barbatu-seu in Ungari'a, éra Martinutiu se se faca archiepiscopu primate in Strigoniu (Gran) si cardinalu de Rom'a, adica: plapoma.

Acea invoiéla incheieta in mare secretu petrunse totusi la audiulu Isabelei cu atatu mai usioru, ca Martinutiu sciù se insiele si pe nemti la carii venduse tiér'a, cá acestia se se invoiésca la adunarea unei armate rebele, cu alu carei ajutoriu elu se scótia pe Isabel'a din Transilvani'a. Acésta se si intemplà. Trupele Isabelei fusera batute si dens'a strimtorata in Alba-Iuli'a. In aceleasi dile trupele nemtiesci chiamate de Martinutiu se apropiea sub comand'a suprema a lui Castaldo. Partit'a Isabelei adunanduse in dieta la Aiudu dechiarà pe Martinutiu de vendietoru, totu odata chiaru si trupele lui se opusera la bombardarea cetatii. Atunci acelu farisen intórse rol'a, cerù intalnire cu Isabel'a, si cadiù in genunchi, planse cá unu crocodilu si se rugà de ertare. Ticalós'a regina ilu ertà si astadata. Éca inse ca Castaldo petrunde in Transilvani'a. Atunci Martinutiu érasi ridica capulu, merge la Isabel'a si dice: Se te supui madama, ca altmintrea e reu de tine. — Indata dupa aceea Martinutiu purcede spre intimpinarea lui Castaldo cu pompa mare in trasura cu optu cai cá regii.

In 27 Iuniu 1551 se incheiè unu documentu, in puterea caruia Isabel'a fù ecsilata din Transilvani'a si Ungari'a la Silesi'a, éra corón'a si celelalte semne a le regatului fù silita a le da lui Castaldo ea cu man'a sa intre siróie de lacrime, éra candu se vediù la fruntarea Transilvaniei isi mai intórse odata ochi scaldati in lacrime catra acésta tiéra frumósa, apoi tiè intr'unu stejariu urmatórea sentintia: Sic fata volunt, adica asié voiesce ursit'a.

Diet'a din Clusiu compusa la poruncéla in contradicere cu cea din Aiudu depuse lui Ferdinandu juramentulu credintii.

Suleimanu audiendu despre tóte cele intemplate in Transilvani'a, veni in furia infricosiata, si suduindu cum ii venia mai spurcatu pe totu ce este „ghiaur“, pe „némtiu“ si mai alesu pe „pop'a“, arunchà in temnitia pe Malvezzi ambasadorulu imperatului Ferdinandu si dete porunca aspra vezirului Mohamed Sokoli, cá se strabata in Transilvani'a cu 80 mii turci si 50 tunuri. Vai de Banatu si de Transilvani'a! Sokoli ocupà 16 cetati, arse si robí, se apucà apoi de Temisiór'a, pe care inse pentru atunci nu o putú lua. Sokoli se trase la Belgradu. Martinutiu si Castaldo mersera cá se reocupe dela turci cetatea Lipov'a, pe care o si strimtorara fórte; inse pre candu erá se o supuna, Martinutiu se invoiesce cu turcii fara scirea lui Castaldo, le da 20 dile armistitiu, pana candu adica ajunse beglerbegulu dela Bud'a cá se scape Lipov'a, ceea ce se si intemplà.

(Va urmá.)

Prusi'a si dualismulu austriacu

(dup'a depesi'a internuntiului prusianu d. de Werther.)

Diurnalulu oficialu „Gazette de France“ scóte la lumina o depesia fórte interesanta a internuntiului prusianu, a dlui de Werther catra regimulu lui, care redica o perdea depre enigm'a incordariloru intre partitele din Ungari'a, fara indoiéla cu scopu de a estóree deplin'a nedependintia si egemonia asupra celorulalte natiunalitati. Depesi'a dlui de Werther e de pe timpulu incoronarii; si pana acum numai in diurnalulu oficialu alu Prusiei i s'a denegatu autenticitatea — se intielege, ca pro forma — inse si in Franci'a si in Austri'a se considera cá fetu adeveratu alu dlui de Werther. Depesi'a e de cuprinsulu urmatoriu:

„Vien'a 18 Iuniu 1867.

Sub decursulu petrecerii mele in Pest'a m'am ingrigitu a me informá cu numai despre

opiniunea deosebitiloru membrii si dietei facia cu viitoriulu, ce se astépta din nou'a complanare politica si chiaru despre opiniunea poporului, ci cu deosebire, cá se iscodescu, déca si pana in catu sunt unguriĭ insufletiti de multiamirea catra Prusi'a, influintiei carei au ei in fine a'si multiami tóta starea politica presenta. Ce privesce la punctulu 1-u mi se pare, ca opiniunea de facia a politicei maghiare e generala. C. Andrássy si descoperi convingerea sa unei persóne de incredere, cumca i ar' succede a mediloci o cointielegere cu deputatiunea si delegatiunea de dincolo de Lait'a, déca spiritele ar fi pregatite prin marimea si emotiunea serbariloru incoronarii. Mai incolo totu de acésta credintia ar fi si in privinti'a intielegerii in respectulu elaboratului pentru causele comune, inse acum partit'a ministeriala cam scadinse din influintia si erá p'aci a se imulti nemultiamitii, inse darulu de 100 galbeni datu in favórea armatei revolutionarie din 1848 si amnesti'a absoluta, care o dede regele, a facutu o astfeliu de sensatiune, incatu chiaru si membrii stengei extreme se aflara siliti a marturisi: cumca inca nu le-a sositu diu'a loru si ca trebue se'si amane implinirea sperantieloru loru pe unu momentu mai tardiu séu cauta se o astepte dela favorarea eventualitatiloru neprevediute. Aceste mesuri propuse de Andrássy regele le-a primitu fara cá se prevédia adencu batatórea loru insemnatate. Asta a facutu, cá desertarea din partit'a ministeriala se se opriésca si se se stérga impresiunea facuta prin scrisórea lui Kossuth. In genere nu se póte negá, ca in cursulu politicei interne a Ungariei domnesce unu torente ultraliberalu, care tiene corón'a in dependentia. Poterea, ce o trage cas'a imperatésca austriaca din asta stare a lucruriloru e dependenta dela schimbatiósele conditiuni ale viitoriului si ale opiniunii momentane nationale, asié incatu se póte cu securitate vorbi despre ea. E inse probabilu, ca ulteriór'a desvoltare a dualismului lasa a se asteptá din ce in ce totu mai multu slabirea tendintieloru germano-austriace. Primirea, ce o aflaramu dimpreuna cu membrii internuntiaturei nóstre in Pest'a, mi-a facutu o placere fórte mare si ea sta in contrastu cu acees, care ni-se reservéza sici — in Vien'a — in asia numit'a societate. Scirile, care le primii despre simtiementele din interiorulu Ungariei m'au adusu la convingere, ca in tóte plasele si pâturile — societatii se nutresce multa simpatia si multiamire catra Prusi'a. Deputatiunea sen. imp. fù primita, ce e dreptu, cu multe demostratiuni esteriére, inse germanulu austriacu nu e iubito de catra unguri. Acestia ne considera pe noi prusienii pentru viitoriu cá pe protectorii loru medilociti in contra tendintieloru predomnitóre vienese. (Subscrisu e Werther la depesi'a care e adressata catra Esc. Sa contele de Bismark-Schönhausen in Berolinu).»

„Gazette de France" comentéza acésta depesia dicundu, ca d. de Werther a scris'o lui Bismark care a si impartasit'o la toti solii prusieni din tierile straine. Politic'a lui se vede aci in lumina chiara, fara perdea, fara retragere, fara cá planurile acestea ambitióse, care le nutresce, se le lege de limb'a clopotulu celui mare.

„De aci incolo scie Austri'a, scie si Europ'a, unde se afla: Prusi'a se incórda a revolutiená Austri'a si a o derimá si spera, ca va ajunge scopulu acest'a prin rancunele sale secrete. Resbelulu finitu cu pacea dela Prag'a, n'a avutu intregu resultatulu ce l'a asteptatu Prusi'a, ca ér' lucra la imparechiarea spiritelor si la acitiarea resculariĭ spre a derimá opulu, carui s'a consantitu ministeriulu din Vien'a."

Mai incolo descopere, ca inainte de cumperea resbelului s'a nevoitu cabinetulu din Berolinu a misca pe regimulu vienesu, cá se si intórca privirile dela Francofurtu catra orientu, a promitendu'i spriginulu seu la Dunare cu conditiune, cá Austri'a se si lase pusetiunile sale in Germani'a. Austri'a n'avutu a dá ascultare acestoru sioptiri, si regele Prusiei s'a alistu si cu revolutionarii Italiei, dandu man'a si partitei insurectionare maghiare, recunoscundu-o cá trupe ajutatóre si dandui locu in armat'a sa, si acum dupece pacea o inchiaiata, solulu prusianu in Vien'a totu mai procede a'si nutri relationile ér' cu acésta partita, a-i incuragiá opusetiunea, a-i spromite spriginulu Prusiei, indatece va bate ór'a favorabila. Elu speréza, ca bun'a invoire intre Vien'a si Pest'a nu va tiené indelungatu si ca nisuintiele liberale ale maghiariloru voru si ca nisuintiele liberale ale maghiariloru voru si ca nisuintiele liberale ale maghiariloru voru duce lucrulu la disordine si asié va urmá o ruptura. D. de Werther nu ascunde pisic'a in sacu, cumca cu deosebire maghiarii sunt aceia, cari astépta Prusi'a provocarea acestei catastrofe, pe care o doresce fórte cabinetulu prusianu.

In fine reflecta, ca e unu ce abnormu cá vreunu ministru acreditatu se tien'a asemenea concesiuni cu dusmanii interni ai acelorasi puteri incuragiandui astfeliu cu promisiuni, fara cá nemedilocitu se si capete pasportele. Concede, ca regimulu austriacu nu e in stare a face unu pasu atatu de decisivu, care altmintrelea'lu prepasu atatu de decisivu, care altmintrelea'lu prepasu atatu de decisivu, care altmintrelea'lu pretinde demnitatea si ingrigirea pentru securitatea sa; inse elu e facutu acum atentu."

Aceste reflexiuni si depesia insasi venira decodata cu scirea positiva, cumca Prusi'a a indeodata cu scirea positiva, cumca Prusi'a a indeodata cu scirea positiva, cumca Prusi'a a inde

not. secundariu Alecs. Filipu romanu. Si asié mai incolo. Se facù o adresa privitória la ocstiunea natiunalitatii. — Dealtmintrelea deourse lucrulu cu tóta maturitatea. D. v. comite Siuluiu si-a sustrasu numele dela candidatiune, D. jude primariu Cergedi ince se retrase. Credu, ca respectivii domni adi mane voru insciintiá publiculu mai despróne despre cele facute cá se nu remana espusi imputatiuniloru. —

Csik-Somlyó 13 Iuliu. Me grabescu a te insciintiá, cumca alegerea deregatóreloru acumuli (restauratia) in acestu acumu se va luá insinte in 22 Iuliu a. c. Acuma amibla unu renegatu a misoá tóte pietrele, cá se devina in statiunea dela Tulghiesiu cá romanu — si precum sum informatu toti membrii alegatori (secui) din Gyergyó ar fi in partea lui — vroindu a indestuli pe romani cu denoulu, spre asi face ale servitoriu si rusine natiunei nóstre. Óre vreunu omu fara nici o calitate de sciintia fiindu cu procese criminale sub cercetare póte sperá a mai fi restitutatu in functiune si alesu in frontea unui poporu moralu?! Toti alegatorii déca au vreo dificultate se caute in protocóle, ca acolo se afla multe conduite. — Amploiati se fia alesi ómenii cei mai drepti si mai morali si mai abili petutindene, ér' nu cei ce inca nu au scapatu din cercetari criminale neci de cei ce se afla intinati cu crima de dilapidatiune séu tirania esercitata asupra poporului séu particulariloru. Uitative, fratiloru, si in protocólele criminale si vedeti conduit'a barbatiloru si de acolo, cá se nu cadeti in crima cu alegerea de criminali in pericululu vostru. —

UNGARI'A. Tür, Klapka si Kossuth. Din opusetiunile, ce se mai facu prin comitate, de nou si in Abauj si in Borsod, se simtiesce, ca acesti 3 matadori si revolutionii si emigratiunii unguresci esercecá unu feliu de respectu prin comitatele Ungariei. Acum inse dupace Klapka din strainetate scrie, ca fiindu chiamatu la esercitiulu influintiei sale cá cápu alu honvediloru, elu se va reintórce in tiéra si ca primesce de bune si tóte cele facute si traficate prin dieta, au inceputu a se mai rari si struji si opusetiunile prin comitate, inse si increderea in Klapka incepe a fi data prin noroiu prin diurnale cá cum a'ar fi alaturatu si elu la partil'a aristocratica, care face se se jignésca drepturile autonóme ale tierei si mai vertosu ale comitateloru. „K. K." inse escusa si redica pe Klapka pana in nori, ca elu a fostu singurulu, care a capitulatu cu onóre diotre capii revolutionari, ca in strainatate a miscatu ceriulu si pamentulu, la regele Italiei, la imp. Napoleonu, la Prusi'a, incercandu tóte, inca si arm'a pentru drepturile natiunale, nedesperandu neciodata in succesulu incordariloru etc. „Közl." ne propune si nóue unu esemplu in Klapka, cá se incercamu si noi tóte, se miscamu ceriulu si pamentulu, pana candu nu ni se va recunósce dreptulu politicu natiunalu si de limba, fara oca mai pucina jignire. —

Tür generalulu, scrie in „Hon" in privinti'a causei natiunalitatiloru din Ungari'a, dandu svatu maghiariloru, cá se se impace cu Croati'a pre basea deplinei autonomie implinindu si pretensiunile natiunalitatiloru din Ungari'a, ca altfelu Ungari'a vine in periculu de a fi smemintiata de ruso-slavismu. Aceste manifestatiuni dovedescu, ca opiniunea in strainatate despre procederea maghiariloru facia cu natiunea romana si celelalte natiunalitati incepe a se lamuri si a se desilusiona, cumca libertatea maghiara a fostu numai o fictiune colportata prin strainatate, éra in fapta remase numai o venare dupa egemonia, cá se póta asupri pre celelalte natiunalitati. Asié se esplica acum in strainatate si dualismulu.

Kossuth are inca mare influintia in Ungari'a, ma e securu, ca intr'unu cercu din Vaciu se va alege de deputatu la dieta, si cei 2 fii si sei inca voru fi alesi de deputati. Astfelu re intoreenduse si Kossuth se póte ér' decopiá istori'a anului 1848 mai vertosu, deca Prusi'a si va tiené promisiunea de a sprigini pe partita stangii candu va bate ór'a eventualitatiloru asteptate, dupa cuprinsulu depesiei d. de Werther catra Bismark si dupa intrebarea diuru. „1848", care dupa ce renumera fasele victoriei simtiulu de libertate pana adi se intréba: Óre inse potemu noi stá aici pe locu? Progresulu trebue se se caute in democratí'a (azié, dar' numai in cea maghiara) pentruca in celelalte natiunalitati vede si 1848 numai nesce oi, pe care ou o jordalitia le póte mená dupa strunga democratiei maghiara. —

— Miscarile slaviloru de sudu au casunatu, cá regimulu se faca pasii de lipsa pentru a sustiené pacea in tierile coróinei S. Stefanu, tramitendu la Sirmi'a la granitia catra Turci'a armata. Regimentulu Schwarzenberg, de ulani, si mai multe batalióne de venatori au si pornitu intr'acolo.

— Partit'a stengei din Ungari'a nu se multiamesce neci decum, cá óstea maghiara se faca numai o parte din armet'a austriaca, ci vré cá se fia parte maghiara dualistica cu min. natiunalu, ceea ce si partit'a lui Deák o doresce, si se póte intemplá, cá punctulu acest'a se ingreuieze invoirea proiectata, chiaru si candu finantiele n'ar nasce alte dificultati grele. — In fine de voru veni tigrii la ministeriu, apoi periód'a de transitiune mai póte trece prin vreo cateva purgatória. —

CROATI'A. Zagrabi'a. In Croati'a si Slavoni'a cá contrademonstratiune la spriginirea honvediloru s'au inceputu a se face si aduná contribuiri pentru granitiarii deveniti in lipsa, veduvele si orfanii loru. — Ast'a nu se póte luá de demustratiune, ci celelalte natiunalitati inca sunt obligate in consciinti'a sufletului, si fara de pecatu neci ca potu neglege neci romanii a infiintiá o reuniune pentru asemenea scopu latita peste tóta romanimea din Ungari'a si Transilvani'a; si aici initiativ'a compete Nasceudeniloru si Orfatieniloru; pentruca cata multime de veduve si orfani a mai remasu si dupa aperatorii tronului coróinei din 1848, cari toti inca se potu reuni spre asemenea scopu cá si honvedii, cu asemene dreptu si concesiune. —

AUSTRI'A INFER. Vien'a. In senatulu imp. in cas'a de susu, candu erá sub desbatere proiectulu de lege pentru esmiterea deputatiunii la pertractare cu deputatiunea maghiara si pentru modificarea §-lui 13 diu patent'a din Febr. se facù opusetiune. C. Thun, Arndt, Hassner, Wüllerstorff, nu recunoscura competinti'a deputatiuniloru neci a senatului a decide despre in trebarile, ce se tienu de statulu intregu cu delaturarea dieteloru, cu tóte acestea la intrepunerea lui Beust s'a primitu proiectulu. —

In Galiti'a reverseresa apeloru au facutu multe danne. Sate intregi multe devenira suptu apa, care facù fórte multa stricatiune si intrerupse comunicationea derimando podurile. —

Cronica esterna.

ROMANI'A. Bucuresci, 1/13 Iuliu. Auca una scire placuta, auca una radia deacele cari dovedescu ca sórele dreptatii, alu libertatii si alu nationalitatii se ridica si natiunea romana se redescépta din lungai letargia.

Faptulu vorbindu prin elu ensusi, radia findu destulu de luminósa n'avemu trebuintia de catu se reproducemu aci testuale acestu faptu, astufelu precumu unu amicu din Galatzi nilu anuncia printrona telegrama.

Galati, 13 Iuliu.

Amu bucuria a v'anuntia una fapta fericita si mare in consecintiele séle. Unu bine aduce totudéuna cu sine unu altu bine. Calea cugetatiloru generóse si nationale anuméza si inspira.

Prin una inspiratiune in adeveru romanésca primaria si consiliulu permanente din Galati, pregatescu intr'unu chipu demnu si patrioticu inaugurarea serbatórei dela Augustu, diua intrunirii in Bucuresci a comisiunii literarie compusa din representantii totoru tieriloru Romane.

Judecandu ca unu poporu ca si unu individu, póte statu pe catu scie, ca inviatiatura este chiaia viitóriului natiunei romane, au creatu din fondurile loru budgetare cateva stipendii de cate done mi lei, unulu pentru tienerea la studii superióre a unoru studinti romani din tierile romane: Transilvani'a, Banatu, Bucovin'a si Basarabi'a. Asia a facutu primaria d'aci, asia a facutu consiliulu judeciano.

Aceste stipendii suptu denumirea de Carolu I., sunt puse la dispusitiunea membriloru comisiunei literare din fiacare provincia romana, care voru alege tinerii precum si ramurile de sciintia; loculu de studiu va fi in Itali'a.

Credu ca asia voru serbá diu'a de 1 Augustu tóte judeticle. Iubirea de tiéra indrépta tóte. Traiésca Romani'a! Traiésca Carolu I!

Credintí'a cetatianiloru din Galati nu numai ca se va implini, dara este deja implinita. „De va fi unu singuru omu dreptu in cetate ea nu va peri, a disu „Domnedieu" Unu singuru omu candu intra pe osles cugetatiloru generóse si nationale, nu trece multe si natiunea intréga intra pe danse. Éca cum a devenitu indata credintia cetatianiloru din Galati „ca tóte judeciele si vor urma ba anca, ca toti svura in acelasi timpu acesasi cugetare"

Una societate se infiintia in Bucuresci suptu numele: de „Transilvani'a" pentru ajutoriulu studintiloru Romani din Romani'a de peste Carpati si éca cumu:

Mai multi studinti Romani de sici si alti onorabili cetatiani, serbandu diu'a de 3/15 Maiu, din'a reinviorarii nationalitatii romane in Transilvani'a, acea serbare produse indata ocasiunea fericita, ideia d'a infiintia in Bucuresci una societate pentru ajutoriulu studintiloru romani din Transilvani'a si partile ei.

Studiosii de la universitate, Transilvani, munteni si Moldoveni, tienura mai multe adunari, pana ce in fine isi alesera unu comitatu definitivu, si stabilira statutele societatii.

In fruntarea societatii ca presiedinte se alese d. A. Papiu Ilarianu. Ceilalti membrii si comitatulu, afara de doui, trei mai betrani intre carii si unu Basarabianu, sunt cu deosebire tineri studinti de la universitate, Transilvani, Munteni si Moldoveni.

Societatea tiene patru adunari pe anu. Adunarea societatii e compusa intr'unu modu care garantéza durat'a ei. Felicitamu cu deosebire pre Transilvani. Noi avemu firma convingere ca ei fiindu in adeveru juni, voru sci aduce in senulu nostru elementulu de ordine si de stabilitate, armonia in legalitate. Ideia societatii este din cele mai fericite, din cele mai nationale. Repotatiunea barbatiloru ce se pusera in fruntea ici, candórea si vigórea tinerilor ce o compunu, alesi din tóte partile Romaniei, nu ne lasa unu momentu a ne indoui despre seriositatea si lunga durata a societatii: Ea este, in adevaru, una salutare fratiésca a junimei din Romani'a libera tramies junimei studióse din Románi'a de peste Carpati.

Societatea e departe de a trai in ilusiuni; are inse una credintia ferma, credintia in dura'a ei.

Avuramu onóre a vorbi cu presiedintele ei. Elu tiene a ne asicura in numele societatii, ca ea n'are a face cu nici una partita politica din tiéra. Mai presusu de partite, societatea se adresa catra toti Romanii bine simptitori fara nici una osebire de partite.

Membrii societatii, cá cetatiani, isi reserva tóte drepturile si datoriele loru politice; éra ca membri ai societatii Transilvani'a, principiele loru suntu numai acele asiediate in statute. Presiedintele dupa intielegerea ce va lua cu comitatulu, va fi preste pucinu in stare a publica statutele prin tóte diariele romane. Pana atunci facemu conoscutu ca orice romanu devine membru, respendendu modest'a suma de 12 sfanti pe anu.

Care e Romanulu care nu se va grabi a da mana de ajutoru societatii Transilvani'a, alu caria scopu sublime e stringerea legaminteloru de fratia intre junimea studiósa din tóte partile romanimei,

Acésta asociatiune, precumu póte vedé ori cine; n'are unu scopu politicu. Ea voiesce invatiamentulu, lumina, si d'acea puturamu dice ca idea ei este din cele mai binefacatoria. Amu disu apoi ca cei cari au compusu acésta asociatiune, au convingerea cea mai deplina in durata ei, s'ármemu o'asia va fi. Da, ea va dura si va isbuti, caci cei cari au puru temelia ei sunt juni, sunt saraci si sunt nascuti si crescuti in acea parte a Romaniei, unde s'a pastratu de seoli scanteia divina, limb'a si simtimentulu nationalitatii. Ea va dura si va prospere, caci mai toti suntu saraci, pedeplinu saraci de bani, dara avuti si fórte avuti prin a loru credintia, si Romanii au invetiatu prin totu felulu de suferinte a crede in acele sante cuvinte ale mantuitoriului dise sarcaciloru pescari celu urmau si cari devenira apostoli s'apoi santi: „Unde veti fi doui adunati in numele meu voiu fi in midiloculu vostru." („Romanulu")

— „Romanulu" din Bucuresci si Dacoromani'a lui Magyar Polgar."

Reproducendu „Romanulu" cele scrise in Gazeta despre emisarii din Romania visati de „M. P.," adauge la fine parerea sa in punctulu acesta, pe care o recomandamu atentiunei susceptibilului „M. Polgár," cá se nu védia totu prin microscopu tóte sacaturele audite, scornite

si visate despre romani. Éca ce dice Romanulu din Bucuresci:

„Si noi adaugamu ca d. Geanoglu n'a lipsitu din Bucuresci si ca I. Candianu este destulu de inteligente spre a sci ca pe catu timpu Ungurii voru voi se sugrume totu ce este mai sacru si mai viu, nationalitatile, nu este trebuintia de nici una propaganta; elu scie ca reulu, adeveratulu reu, guvernele cele rele si-lu facu ensele si ca loru li se póte aplica bine dicatorea ca „ce-si face omulu singuru nu póte se lu desfaca tóta lumea.“ Fia dara liniscitu guvernulu maghiaru. Romanii d'aci n'au facutu si nu voru face nici una propaganda; Ilo putemu inca asicura ca si romanii descolo nu voru conspira; ei voru sta neclintiti pe dreptuile loru, caci ei sunt sicuri-ca dreptatea va invinge nedreptatea, — Una telegrama cu data de astadi ne anuntia ca M. S. domnitoriulu a sositu in Iasi, Vineri, 30 Iuniu, la 9 óre séra. Alteti'a S'a a facutu drumulu de la Romanu pana in Iasi calare, avendu una escorta fórte numerósa la unu postu departe de orasiu prefectulu politiei impreuna cu primariulu si toti oficiarii din garnisona au intimpinatu pe Maria S'a. La bariera Inaltimea S'a era asteptatu de poporationea intréga din Iasi, purtandu tortie, care, inconjurandu lu de tóte partile, l'a condusu astufelu pana la locuintia sa. Unu sirn imensu din trasuri urmau pe Maria S'a (Monitorulu).

— Mari'a Sa Domnitoriulu Romaniloru a primitu o scrisére autografa dela imp. Napoleonu plina de afectiuni amicabile. De alta parte la serbarea victoriei dela Königgrätz i-s'a redicatu unu toastu de fericire pentru sine si Romani'a din partea gardistiloru, acompaniatu de „ura!“ a vr'o 2000 gardisti. —

— Audimu, ca deputatii si senatorii din Moldov'a s'ar fi intielesu ca se se adune la Romanu pe 25 Iuliu, ca se tiena o conferintia intre sine consoltandose asupra medilóceloru, cum s'ar puté insintá buna starea tierei. Nu scimu, déca e adeveru, ceea ce scarnescu si sioptescu straiinii despre intentiunea acestei adunari, cumca vre a da lovitura u n i r e i ?! Tare trebue se se fi incubatu acolo judaismulu, déca s'ar afla judi, cari in favórea dusmaniloru straini se conteze a jigni actulu inviarii si vietiei nationale, u n i u n e a ! Déca se aduna cu unu cuvantu asié de reu, nu le ajute Ddieu neci macaru a'si deschide gur'a la incercarea unui asemenea pasu, ce'lu condamna tóta suflarea romanésca. Se mai afla si alta cale de a ferici unu orasiu jidovescu. Nu ve mai espuneti blastemului generalu. —

FRANCI'A. P a r i s u 14 Iuliu. Aici se astépta imp. Austriei si regele Italiei cam deodata, dupace va decurge timpulu doliului. Regele Italiei va luá cu sine pe prim. ministru Ratazzi, ér' Mai. Sa pe cancelariulu imperiului de Beust. Facia cu alianti'a ofensiva si defensiva a Prusiei cu Rusi'a se crede, ca de alta parte Franci'a, Angli'a, Itali'a, Austri'a si Turci'a medilócescu o contra-aliantia intre sine.

„Indep. Belgica“ scrie, cumca s'a latitu o faima pe unu momentu, ca regimulu Francisi in intielegere cu cabinetulu de Londr'a si de Vien'a ar intentiond a face o espeditiune de resbunare catra Mecsicu; inse dupa imputatiunile, ce le audí regimulu Francisi din partea lui Thiers si a lui Jules Favre in camer'a legislativa despre espeditiunea facuta in Mecsicu, fara de cointielegerea si cu insielarea corpului legislativu, nu se crede, ca contiene ceva adeveru acésta faima, déca nu se va decreta de camera. —

In I s p a n i'a insurrectionea se totu latiesce si regimulu condamna din cei prinsi cu sutele si mille. Destronarea reginei Isabel'a e tient'a insurgentiloru si unirea Iberica. —

Cestiunea independentii bisericesci de puterea lumésca si viceversa. (Capetu.)

„Archierei shismatici trebuea se apere canónele sub Cuza, candu se calcau, éra nu acum, candu guvernulu vrea se faca fapte cá se puna bisericia pe temeliile canóneloru si a sf. parinti, dloru in desertu voru se se apere sofisticesce cu aceste canóne care ii osendescu, ca-ci este absurdu a crede ca canónele, (cá si legile), osendescu si apara totu in acelasi timpu, pe criminalisti. — Ele pe criminalisti ii osendescu, éra numai pe cei inocenti ii liberéza.

Dle ministru! Nu crede minciunósleloru insinuari, cumca acei doi ómeni din clerU, de carii vorbesce propaganda straina shismatica, ar avea insusirile precum le vrea corupt.ulu organu „Trompet'a“, care dice ca archiereulu Scribanu, representa opiniile ruso-grecesci in bisérica, si necanoniculu Ghenadie, ar representá partit'a progresului nationalu. Noi protestamu contra acestoru minciuni nerusinóse: Noi scimu ca archiereii Scribani, au fostu si sunt totudeaun'a si ai instructiunei nationale, si ai dorintieloru nationale. Faptele loru in literatur'a bisericésca vorbescu mai elocintu de catu ori si cine in favórea loru. Ei au sprijinitu tóte cestiunile nationale pana la un'a; cum deci, acum, organulu totuoru fara de legiloru si alu degradariloru, fara de nici o dovada sustiené, ca archiereulu Scribanu sustiene opiniuni ruso-grecesci, candu lucrulu sta din contra, ca shism'a este sustinuta in tiéra de politica dusmana Romanici, dusmana unirei, dusmana libertatii nóstre constitutiunale. Tóta mani'a, tóta urgi'a organelorU Cozesci, asupra acestui archiereu, este pentruca singuru din totu clerulu a strigatu lui Cuza si agentiloru lui: diosu de pe altaru, este pentruca nu s'au facutu shismaticu, ca nu superca sacrilegiile Cozesci si depravarea in clerU si in populu, precum o incuragéza si o apara si in populu, precum o incuragéza si o apara si tocu tocu chipulu archiereii afurisiti, si legile Cuzesci, este pentruca pe candu necanoniculu Ghenadie, petrecea prin tractirurile bucurescilorU si sale Lipscai, archiereii Scribani, cu 30 de ani mai nainte au lucratu pentru luminarea natiunei, au lucratu carti de sciinti, si au impodobitu bisericia, au facutu seminarii, cei anteiu au redicatu stégulu unirei, si au sustienutu tóte cestiunile nationale. Au scrisu cu litere latine, chiaru pe atunci (anulu 1830) pe candu arch. Ghenadie nici nu era sciutu de este. Si déca avemu astadi unu codu de legi in biserica, unu Pidalionu, cu care voru acum, de si prea tardiu, a se apará archiereii shismatici, totu archiereiloru Scribani ilu datoresce tiér'a romanésca, Care sunt meritele lui Ghenadie si ale totuoru archiereiloru shismatici, de nu ca au tradatu bisericia si tiér'a shismei si au incuragiatu pe pr. Cuza la fapte de necanonicitate in bisérica? Noi alte fapte nu le recunóscemu.

Ve rugamu dle ministru, nu judecati ómenii dupa recomandatiile organeloru demoralisatóre tierei, ci de pe fapte.

De asemenea nu este adeveratu, ca archiereulu Scribanu lovesce, ca-ci elu la protestulu ce a datu, candu a strigatu se se pogóre diosu ministrii de pe altaru, si se lipsésca depravarea din clerU, de atunci elu necontenitu a fostu atacatu in diferite chipuri, de catra archiereii shismatici, pe cari astadi organele loru, le dau titlulu de natiunali (sic); ii felicitamu de o asemenea natiunalitate a archiereiloru shismatici, cari representa elementulu depravarei, coruptiunei si alu impietatii! Ca-ci archiereulu Scribanu nu face, de catu a se apará de nisce asemene calumnii.

Organele cele fara de lege, intre altele atacа pe celu mai cuviosu, cu viétia mai santa, si mai crestinu archiereu alu tierei romanesci, vreau a dice P. S. Arh. Ióniche Evantias! Clerulu romanu dreptu credintiosu nu cunósce in acestu archiereu, de catu o virtute si o santienia de cele antice ale bisericei parintiloru nostri, care face onóre natiunei, in acestu secolu secetosu de asemene ómeni.

Pe unu asemenea vrednicu barbatu ilu nemesce organulu strainiloru, fanaticu, inse adeverulu este din contra, ca elu este virtutea rigurósa. Si este trista presimtire pentru tiéra, candu de atata timpu a fostu uitatu elu de deosebitele guberne, pe candu archierei tineri erau pusi pe la episcopii, pentruca nu aveau alte merite, de catu scelea de a face si presentá tiegari dameloru prin salóne, de a jucá cartile etc. etc., ca-ci este rusine a mai spune.

De asemene archierei placu organolui shismei. Asemenea sunt archierei natiunali si progresisti si organului coruptiei. Felicitamu inca una data pe toti acesa cari iubescu se aiba asemene rugatori in bisérica si sfintitori in case si binecuventatori in societate.

Finimu deocamdata, dle ministru, si ve rugamu se nu ve temeti de propagand'a straina shismatica, care ve minte la totu pasulu. Mergeti insinte si taieti cangren'a, care a inceputu a putrezi corpulu natiunei, cá cuventulu de Salvatori ce vi se da se fia unu adeveru pentru tiéra, si clerulu de virtuti bisericesci si nationale, ve va urmari intru tóte pe acésta cale. Mergeti insainte, dle ministru, si fiti demni de a face fapte din promisiunile solemne, de atatea ori date pentru biserica de catra M. S. Carolu I.; mergeti insainte, inca odata, si veti avea binecuventarile totuoru romaniloru, carii tienu la virtutile stramosiloru loru si la credinti'a stramosiloru loru.“ —

Novissimu. O depesia dela Galatiu anuncia, ca 10 vagabunzi condamnati si tramisi de tribunalulu jud. de Iasi la Galatiu spre a se departá in Turci'a, de unde sunt, au fostu si transportati pe malulu opusu alu Dunarii. O barca turcésca inse i-a adusu inapoi; servitiulu de frontiera romanu inse nu vrú a-i reprimi, asié comandantele turcu ii aruncá in Dunare. Doi se inecara, ér' 8 scapara. Se ordiná o comisiune de cercetare. —

„N a t i u n e a“ diurnalu din Romani'a incepe Nr. 13 cu urmatórele linii: „Unirea bisericei Romane din Daco-Romani'a, cu P. S. Metropolitu Singuna cá capu supremu alu bisericei.“ (??!!) —

— Auditi comedia: „H. Ztg.“ dupa „M. P.“ serie, „ca in comit. Albei inf. se vina multe scrisori rusesci cu bani.“ Póte ca pentru honvedi, cari se predetera muscaliloru? —

Escriere de concursu.

La gimnasiulu romanu greco-catolicu din Naseudu cu inceputulu anului scolasticu 1867/8 sunt de a se ocupá patru statiuni profesorali, pentru care se escrie concursu pana in 15 Augustu 1867 inclusive. Cererile sosite mai tardiu nu se voru considerá.

Salariulu anuale alu unui atare profesore este 900 fl. v. a., apoi locuintia naturale acceptabile, séu 60 fl. v. a. cá relutu de locuintia.

Doritorii de a ocupá unu atare postu de profesore, in cererile loru indreptate catra „comisiunea administratória de fondurile scolare din Naseudu“ pre lunga acelderea atestatului de botezu, au a documentá cu testimonii legali:

1. Cumca sciu perfeptu limb'a romana, care este limb'a invetiamentului.

2. Cumca au absolvatu studiele gimnasiale si au depusu esamenulu de maturitate cu succesu bunu, precum si ca au absolvatu cursulu filosoficu la vreuna facultate filosofica si au depusu esamenele de profesore cu succesu bunu.

3. Cumca pana acum au avutu una portare buna morale si politica.

Cei, cari pre lunga limb'a romana cunoscu perfeptu si limb'a germana si maghiara, apoi cari voru fi sierbitu séu sierbescu cá profesori cu succesu doritu la alte gimnasie — se voru preferi.

Naseudu in 28 Iuniu 1867.

Din siedinti'a comisiunei fonduriloru scolare.

3—3 Presiedintele F l o r i a n u.

Nr. 267—1867. 2—2

C O N C U R S U.

La gimnasiulu din Blasiu se deschide cu inceputulu an. 1867/8 cursu de invetiatura a) in desemnu, si b) in art'a gimnastica, spre care scopu s'au asiediatu dóue posturi de invetiatori.

Pentru ocuparea acestor'a se deschide concursu si a nume pentru invetiatoriulu in desemnu cu remunerationе anuale de 500 fl. v. a., éra pentru invetiatoriulu de gimnastica cu remuneratiune anuale de 400 fl. in rate lunarie.

Doritorii de a ocupá unulu din posturile aceste se'si trametia concursurile, provediute cu documente de calificatiune si portare, la subscris'a directiune pana in 15 Aug. cal. nou.

Blasiu in 11 Iuliu 1867.

Directiunea gimnasiului sup. gr. c.

Cursurile la bursa in 19. Iuliu 1867 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	6 fl. 12 cr. v.
Augsburg	—	—	125 „ 75 „
London	—	—	128 „ 20 „
Imprumutulu nationalu	—	—	56 „ 50 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %			59 „ — „
Actiile bancului	—	—	706 „ — „
„ creditului	—	—	184 „ 50 „

Redactoru respundietoru
JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
JOANE GÖTT si fiiu HENRICU.